
І. П. БІДЗЮРА

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

"ДІТИ ВУЛИЦІ": БЕЗПРИТУЛЬНІСТЬ І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Наукові праці МАУП, 2017, вип. 53(2), с. 78–79

У сучасному українському суспільстві соціально-правової держави, що трансформується, різко загострилися питання безпритульності як наслідок різкої зміни соціальної структури.

Проблема, що досліджується, полягає у протиріччі між збільшенням числа безпритульних, з одного боку, і відсутністю готовності "молодого" громадянського суспільства до конструктивних змін ситуації, що склалася, з іншого [2]. У вітчизняних наукових дослідженнях виділяються три категорії робіт за окресленою проблемою: відгуки на державну програму подолання причин безпритульності; результати соціологічних опитувань про важливість вирішення цієї проблеми для становлення громадянського суспільства; нечисленні науково-теоретичні статті.

Розглянемо готовність представників громадянського суспільства брати участь у вирішенні проблеми безпритульності. Опитано 314 студентів — магістрів МАУП різних спеціальностей, поділених на три цільові групи: 1) майбутні співробітники правоохоронних органів, прямим обов'язком яких є участь у реалізації державної програми боротьби з безпритульністю; 2) випускники кафедри соціології та соціальної роботи, головні учасники її ефективної реалізації; 3) студенти, соціальні цінності яких будуть визначати якісну характеристику українського суспільства ХХІ ст. Соціологічний аналіз виявив, що певна кількість оціночних позицій притаманна (спільна) усім цільовим групам, а окремі з них є специфічними. У повсякденному житті з безпритульними найчастіше контактують представники: першої групи — 74,9 % загальної кількості респондентів у цільовій групі, другої групи — 70 %, третьої групи — 61,2 %. Контент аналіз відкритого питання: "Хто такий безпритульний?", виявив повне незнання проблеми студентами третьої групи (навіть вікові критерії коливалися від 4 до 19 років). Місце локації безпритульного називалося невизначено: 43 % загальної кількості респондентів назвали вулицю, 24 % — вокзал, більше 5 % — ринки, автостоянки та ін. За оцінкою рівня важливості проблеми на перше місце вийшла третя цільова група студентів (для 74 % вона дуже важлива), майже порівну важливість проблеми розподілилася між цільовими групами: "працівники соціальних служб"

(65 %) і “співробітники правоохоронних органів” (64 %). Зазначимо, що у респондентів, які безпосередньо зобов’язані вирішувати цю проблему, вона не першочергова за важливістю.

На питання: “Хто має боротися із безпритульністю?”, серед співробітників правоохоронних органів і соціальних служб більше 81 % респондентів, у формі неконкретизованих відповідей, назвали поліцію, за нею — соціальні служби. У студентів украї низький рівень інформованості про структури, завданням яких є вирішення проблем безпритульності (26 % із них не назвали жодної державної інституції або громадської організації, більше 30 % відповіли неоднозначно). Жоден із учасників соціологічного опитування конкретно не назвав ні однієї громадської організації у м. Києві, які безпосередньо займаються вирішенням соціально чутливої проблеми. Аналіз бажання особисто брати участь у розв’язанні проблем безпритульності виявив відсутність активної громадянської позиції у більшості респондентів: 41 % загальної кількості опитаних не готові витратити ні власний вільний час, ні матеріальні ресурси; 36,1 % вагалися з відповіддю (можливо таким чином приховуючи власну громадянську позицію); 13,1 % готові на самопожертву власним часом; 6,1 % — власним часом і коштами; 3,8 % — особистими заощадженнями. Але ж духовність, співчуття за М. Бердяєвим, це найвища якість, цінність, найвище досягнення у людині: “Найвища мета життя не економічна, не соціальна, а духовна” [1, 319].

У наведеному дослідженні виявлено гостре протиріччя у свідомості респондентів: більшість опитаних (61,7 %) визнають, що проблема безпритульності є загрозою стабільності та прогресу українського суспільства, але значна частина цих самих опитаних абсолютно не інформована про те, хто зобов’язаний вирішувати проблему безпритульності, не кажучи вже про відсутність активної громадянської позиції стосовно неї.

Отже, варто підкреслити необхідність всебічного і предметнішого позиціонування державних програм щодо вирішення проблеми безпритульності, активізації ролі громадських організацій та приватних ініціатив для формування громадянського суспільства.

Література

---

1. *Бердяев Н. А.* Экзистенциальная диалектика божественного и человеческого // О назначении человека. Москва: Республика, 1993. 359 с.
2. Соціальна робота в Україні: навч. посіб. / І. П. Бідзюра, М. А. Алфьоров, В. М. Верещак, Н. В. Грабовенко. Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2016. 448 с.
3. *Карпенко О. Г.* Теорія і практика професійного становлення соціального працівника: навч. посіб. Київ: Вид. дім “Слово”, 2014. 192 с.
4. *Сурмін Ю. П., Бідзюра І. П.* Соціологія управління. Київ: Освіта України, 2012. 688 с.

Надійшла 20 січня 2017 р.